

**COSMIN IONESCU
VALENTIN ZORILĂ
CĂTĂLIN VASILICĂ BĂNCIOI**

**COSMIN IONESCU
VALENTIN ZORILĂ
CĂTĂLIN VASILICĂ BĂNCIOI**

CRIMINALISTICĂ. MEDICINĂ LEGALĂ
Note de curs

Editura UNIVERSITARIA
Craiova, 2016

Prezentul curs este protejat potrivit legii dreptului de autor și orice folosire alta decât în scopuri personale pentru studiu este interzisă de lege sub sancțiune penală.

Copyright © 2016 Editura Universitaria
Toate drepturile sunt rezervate Editurii Universitaria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

IONESCU, COSMIN

Criminalistică. Medicină legală: Note de curs / Cosmin Ionescu, Valentin Zorilă, Cătălin Vasilică Băncioi. – Craiova: Universitaria, 2016.

Bibliogr.

ISBN 978-606-14-1088-0

I. Zorilă, Valentin

II. Băncioiu, Cătălin Vasilică

343.89(075.8)

340.6(075.8)

Criminalistică

I. Descrierea cursului

Cursul de criminalistică își propune familiarizarea studenților cu elemente de bază privind tehnica, tactica și metodică (metodologia) criminalistică.

Tehnica studiază mijloacele folosite pentru descoperirea și valorificarea urmelor ce ar putea fi folosite ca probe în procesul penal.

Tactica studiază metodele folosite pentru ascultarea persoanelor participante la procesul penal, efectuarea percheziției, a reconstituirii, a prezentării pentru recunoaștere etc.

Metodica (metodologia) poate fi considerată partea specială a criminalistici deoarece primele două părți sunt aplicabile la cercetarea oricărei infracțiuni iar metodică se ocupă cu studiul mijloacelor tehnice și a metodelor tactice folosite pentru cercetarea anumitor infracțiuni cum sunt: omorul, evenimentele rutiere, mita, evaziunea fiscală etc.

II Introducere

Pentru soluționarea cauzelor penale, simpla aplicare a regulilor de drept este insuficientă, iar pentru conturarea obiectului probațiunii, specialiștii trebuie să recurgă la diverse metode științifice de investigare a realității, precum și la reguli tactice specifice de efectuare a unor acte procedurale. Pentru acestea criminalistica aduce un aport semnificativ prin principalele direcții de acțiune. Acestea sunt:

a. Inițierea de metode tehnice destinate cercetării urmelor infracțiunilor, începând cu urmele specifice omului și continuând cu cele ale armelor sau instrumentelor, mijloacelor de transport, ale fenomenelor fizico-chimice etc., în vederea identificării persoanelor sau obiectelor.

b. Adaptarea de metode aparținând științelor exacte la necesitățile proprii Criminalisticii, a unor metode din alte domenii ale științei, cum sunt cele proprii fizicii, chimiei, biologiei, matematicii, pentru aplicarea lor la specificul activității de prevenire și de combatere a infracțiunilor.

c. Elaborarea de reguli și procedee tactice destinate efectuării unor acte de urmărire penală, precum și creșterii eficienței acestora, prin asigurarea unui fundament științific investigații.

d. Studiarea practicii judiciare, în vederea valorificării științifice și generalizării experienței pozitive rezultate din activitatea organelor de urmărire penală pe linia investigării infracțiunilor.

Criminalistica este o știință judiciară, cu caracter autonom și unitar, care însumează un ansamblu de cunoștințe despre metodele, mijloacele tehnice și procedeele tactice, destinate descoperirii, cercetării faptelor antisociale, identificării persoanelor implicate în săvârșirea lor, precum și prevenirea pregătirii și desfășurării unor asemenea fapte.

Cursul de criminalistică își propune familiarizarea studenților cu elemente de bază privind tehnica, tactica și metodică (metodologia) criminalistică, care, de fapt sunt cele trei mai părți ale criminalisticii, fiecare cu specificul său, anume:

- Tehnica criminalistică;
- Tactica criminalistică;
- Metodologia (metodică) criminalistică

Actualmente criminalistica se prezintă ca un sistem de metode tehnico-științifice, tactice și metodice, întrunite în compartimentele enunțate, anticipate de anumite elemente introductive și de metodologie criminalistică.

Tehnica criminalistică, după cum arată și numele, studiază mijloacele tehnice folosite de organele judiciare în căutarea, descoperirea, relevarea, fixarea și ridicarea urmelor, în analiza și interpretarea acestora la fața locului sau în laborator.

Tactica criminalistică reprezintă un ansamblu de reguli, de metode tactice utilizate de organele judiciare în efectuarea unor acte procedurale în vederea obținerii maximului de rezultate – în limitele legii – din efectuarea acestora. Astfel există reguli tactice pentru ascultarea persoanelor parti-cipante în procesul penal (persoana vătămată, suspectul / inculpatul, martorul), dar, în egală măsură, pentru efectuarea altor acte procesual penale: prezentarea pentru recunoaștere, confruntarea, cer-cetarea la fața locului, percheziția, reconstituirea ș.a.

Metodologia criminalistică își propune ca, pe baza mijloacelor tehnice și a regulilor tactice generale, să surprindă specificul investigației diferitelor tipuri de infracțiuni contribuind la specializarea organelor de cercetare penală în soluționarea anumitor categorii de fapte. Astfel, există o metodologie a investigației accidentelor de trafic rutier, există o metodologie a investigației faptelor cauzatoare de moarte violentă, a accidentelor de muncă, a infracțiunilor la regimul bancar, vamal ș.a.

III. Structura cursului:

1. -Noțiuni introductive despre criminalistică
2. -Identificarea criminalistică
3. -Urmele
4. -Urmele biologice de natură umană
5. -Cercetarea criminalistică a actelor scrise
6. -Fotografia judiciară
7. -Constatarea tehnico-științifică și expertiza
8. -Cercetarea la fața locului
9. -Ascultarea persoanei vătămate
10. -Ascultarea martorilor
11. -Ascultarea suspectului sau inculpatului
- 12.-Percheziția, ridicarea de obiecte și încrișuri
- 13.-Prezentarea pentru recunoaștere
- 14.-Reconstituirea

Modulul I.

Noțiuni introductive despre criminalistică

Unitatea de învățare:

1. Definiția criminalisticii
2. Structura criminalisticii
3. Obiectul criminalisticii
4. Principiile criminalisticii
5. Metodele criminalisticii
6. Caracterele criminalisticii
7. Legătura criminalisticii cu alte științe

Bibliografie:

1. C. Suciu, Criminalistică, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1972, p. 10
2. I. Mircea, Criminalistică, Ediția a II-a, Editura Fundației "Chemarea," Iași, 1994, p. 3
3. Colectiv, Tratat practic de criminalistică, vol. I, Editura M.I. , 1976, p. 15
4. Gh. Vintilă, Criminalistică, Editura Themis, Craiova, 2001, p 3-11

Obiectivele modului:

- definirea criminalisticii, cu referire la obiectul său de cercetare;
- prezentarea structurii cazului, acesta cuprinzând trei părți: tehnica, tactica și metoda criminalistică;
- enunțarea obiectului criminalisticii, a principiilor și metodelor utilizate în investigațiile specifice, a caracterelor criminalisticii;
- prezentarea principalelor legături avute de criminalistică cu alte științe (juridice, judiciare, ale naturii, etc.)

1. Definiția criminalisticii.

Scopul procesului penal este cel al constatării la timp și în mod complet a faptelor care constituie infracțiuni, astfel ca orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale și nici o persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală.

În desfășurarea procesului penal, trebuie să se asigure aflarea adevărului cu privire la faptele și împrejurările cauzei, precum și cu privire la persoana suspectului sau inculpatului (art. 5 din Codul de procedură penală).

Pentru aflarea adevărului, organele judiciare sunt obligate să lămurească cauza sub toate aspectele, pe bază de probe, adică orice elemente de fapt constatate prin mijloace de probă.

Evoluția în timp a probațiunii penale a cunoscut perioade în care constatarea elementelor de fapt se făcea prin intermediul superstițiilor, misticismului, obiceiurilor sau interesului celui mai puternic social, iar adevărul era departe de a fi unul obiectiv.

Progresele făcute în domeniul cercetării științifice nu au putut fi ignorate de către juriștii preocupați de găsirea unor criterii de obiectivizare a adevărului, dar drumul științei pusă în slujba justiției a fost deosebit de lung și dificil și adesea extrem de sinuos.

Utilizarea cunoștințelor științifice de către organele judiciare în efortul lor de aflarea adevărului a avut drept consecință, alături de perfecționarea sistemului probator, și o specializare a unor metode și mijloace destinate acestui scop, iar, în timp, apariția unor ramuri sau chiar a unor științe cu acest obiect.

Printre aceste științe care, datorită obiectului și organelor care-l realizează, se mai numesc și științe judiciare, se numără și criminalistica.

Denumirea de „*criminalistică*” a fost folosită pentru prima dată în literatura juridică de către Hans Gross, în anul 1893, în manualul judecătorului de instrucție, unde este definită ca o știință „a stărilor de fapt în procesul penal”.

În literatura juridică din țară și străinătate, s-au purtat discuții vizând caracterul de știință de sine stătătoare a criminalisticii, astăzi existând un consens asupra faptului că aceasta are un obiect propriu de studiu și un domeniu de cercetare bine delimitat, folosind, în acest sens, metode specifice.

Criminalistica este o știință al cărei obiect constă în elaborarea metodelor și procedeele tehnico-științifice și tactice de descoperire, ridicare, fixare și examinare a urmelor infracțiunii, precum și de descoperire și identificare a autorilor. Ea are, de asemenea, ca obiect și elaborarea unor măsuri de prevenire a infracțiunilor.

În fapt, criminalistica realizează legătura dintre științele naturii și tehnică, pe de o parte, și științele juridice penale, în special cea a dreptului procesual penal, pe de altă parte.

2. Structura criminalisticii

Ca știință pusă în slujba aflării adevărului în justiție, criminalistica se subdivide în trei ramuri, indisolubil legate între ele, respectiv tehnica criminalistică, tactica criminalistică și metodologia (metodica) criminalistică.

Tehnica criminalistică elaborează metode și mijloace tehnice necesare căutării, descoperirii, relevării, fixării, ridicării, conservării, examinării și interpretării urmelor, efectuării constatărilor tehnico-științifice și a expertizelor.

În tehnica criminalistică sunt cuprinse:

- fotografia judiciară;
- dactiloscopia (identificarea persoanelor după amprente digitale, palmare și plantare);
- traseologia judiciară (subramură care folosește în identificarea persoanelor, animalelor sau obiectelor urmele lăsate de către acestea);
- grafoscopia (grafica) judiciară (având ca obiect identificarea persoanelor după scris);
- examenul tehnic al documentelor sau expertiza tehnică a documentelor (care are ca scop stabilirea autenticității acestora, a metodelor folosite pentru falsificare, a conținutului documentelor deteriorate precum și examinarea materialelor de scris);
- portretul vorbit (identificarea persoanelor sau a cadavrelor după semnalmente);
- balistica judiciară (elaborează metode și mijloace tehnico-științifice de studiere a armelor de foc de mână, a munițiilor acestora și a urmelor împușcături, în vederea identificării armei cu care s-a tras;

Tactica criminalistică reprezintă un sistem de reguli și procedee științifice prin care se asigură efectuarea planificată, organizată, operativă și oportună a activităților de urmărire penală.

Rezultat al generalizării practicii judiciare, tactica criminalistică reprezintă suportul științific care stă la baza realizării activităților de investigare sau procedurale (ascultarea persoanelor, efectuarea cercetării locului faptei, a percheziției, prezentării pentru recunoaștere sau reconstituirii, luarea măsurilor asiguratorii etc.).

Metodologia (metodica) criminalistică are ca obiect elaborarea și aplicarea regulilor de cercetare a diferitelor genuri de infracțiuni, bazate pe respectarea strictă a prevederilor legale și pe expertiza pozitivă a organelor de urmărire penală.

În mod practic, metodologia stabilește care sunt activitățile procedurale care trebuie desfășurate cu ocazia investigării criminalistice a unei anumite infracțiuni, precum și ordinea logică în care acestea vor fi întreprinse, constituind un ghid științific al investigării unei infracțiuni determinate.

3. Criminalistica – știință de sine stătătoare

Existența unei științe este condiționată de un obiect propriu de cercetare și de metodele și mijloacele științifice de investigare utilizate.

1. Obiectul criminalisticii

Din definiția generală, rezultă mai multe direcții de studiu care cumulate constituie obiectul criminalisticii astfel:

- elaborează sau adoptă mijloace tehnice și metode științifice necesare descoperirii, fixării, ridicării, examinării și interpretării urmelor și a altor mijloace materiale de probă, efectuării expertizelor și constatărilor tehnico-științifice;
- elaborează și ameliorează metodologiile de investigare a diferitelor genuri de infracțiuni ținând cont de practica judiciară specifică, precum și de regulile generale ale tehnicii și tacticii criminalisticii;
- în baza generalizării concluziilor rezultate în urma investigării infracțiunilor, elaborează metode și mijloace de prevenire a infracțiunilor, precum și de identificarea autorilor.

2. Principiile criminalisticii

În realizarea obiectului său de cercetare, și criminalistica, ca știință judiciară, trebuie să respecte principiile cu caracter general valabile funcționării oricărui stat de drept izvorâte din prevederile Constituției, ale Codului penal și de procedură penală, cum sunt cel al *legalității*, al *prezumției de nevinovăție* sau cel al *aflării adevărului*.

Alături de principiile cu aplicare generală, criminalistica, în elaborarea metodelor de cercetare, pornește de la următoare principii proprii și anume:

- procesul cercetării infracțiunilor este un caz particular de cunoaștere al realității obiective;
- orice activitate infracțională lasă urme și se consumă în timp și spațiu;
- consumarea unui fenomen legat de infracțiune produce, în aceleași condiții, aceleași efecte;
- examinarea în criminalistică se realizează, în principal, prin comparație;
- orice persoană care a comis o infracțiune sau orice obiect ce a fost utilizat la săvârșirea ei poate fi asemănător cu altele, dar nu poate fi identic decât cu el însuși;
- există un raport invers proporțional între timpul scurs de la data săvârșirii faptei și șansele de descoperire a autorului.

La aceste principii, mai trebuie avute în vedere și cele specifice, în special activităților de tactică criminalistică de a căror respectare depinde de multe ori obținerea rezultatului dorit.

În acest sens, *principiul conspirativității*, care vizează păstrarea secretului referitor la activitățile care vor fi desfășurate și a rezultatelor acestora, *principiul necesității*, conform căruia vor fi executate numai activitățile care sunt strict necesare aflării adevărului, și *principiul oportunității* care se referă la alegerea momentului în care respectivele activități vor fi declanșate.

3. Metodele utilizate de criminalistică

În realizarea obiectivului său, criminalistica utilizează *metode generale* de cercetare științifică, *metode specifice* altor domenii ale științei adoptate necesităților de cercetare ale obiectivului său, precum și *metode proprii*.

Dintre metodele generale utilizate de criminalistică care constituie și modalități generale de cunoaștere, amintim: observația, analiza și sinteza, deducția și inducția, comparația.

Alături de metodele menționate, criminalistica a preluat și adaptat metode specifice altor științe, cum sunt cele de analiză fizico-chimică pentru urme și microureme, metode biologice de

examinare a urmelor caracteristice corpului uman, metode antropologice sau de examinare optică în radiații vizibile sau invizibile, etc.

Pe lângă metodele generale de cercetare științifică și cele adaptate din alte științe, specificul obiectivului de cercetare al criminalisticii a impus și elaborarea unor metode proprii cum sunt:

- cea a examinării comparative utilizată în descoperirea și examinarea urmelor;
- stabilirea apartenenței de gen a unei persoane ori a unui obiect și identificarea;
- metode de cercetare a falsurilor;
- procedee tactice de efectuare a unor acte de urmărire penală;
- metode de prevenire a săvârșirii infracțiunilor/

Caracterele criminalisticii

Criminalisticii, ca știință, îi sunt specifice următoarele caractere:

A. Caracterul judiciar, impus de legătura pe care o are criminalistica cu activitatea de urmărire penală și cea de judecată.

Este însă de precizat că, deși activitatea de investigare criminalistică se desfășoară în strictă conformitate cu respectarea regulilor de drept, acestei științe nu i se poate atribui un caracter juridic, dat fiind obiectivul său specific care se înscrie în acțiunea tehnico-tactică de investigare a faptelor antisociale.

B. Caracterul autonom, subzistă în faptul că nicio altă știință din cadrul celor juridice sau judiciare nu are același obiect, adică cel de elaborare de metode și mijloace tehnico-științifice de descoperire, ridicare și examinare a urmelor infracțiunii sau de identificare a autorilor și nici cel de a prelua sau adopta procedee sau metode folosite de alte științe pentru a fi folosite în vederea clarificării împrejurărilor de fapt în care s-a comis actul ilicit ori pentru prevenirea infracțiunilor.

C. Caracterul unitar. Deși complexitatea actului infracțional a determinat structurarea criminalisticii în cele trei ramuri, ele se condiționează reciproc în realizarea principalului obiectiv de aflare a adevărului urmărit ca finalitate.

D. Caracterul pluridisciplinar. Așa cum s-a mai arătat, criminalistica reprezintă o punte de legătură între științele naturii și științele juridice, prin intermediul acesteia metodele celor dintâi găsindu-și aplicarea în procesul judiciar.

4. Legătura criminalisticii cu alte științe

Știința cu caracter autonom datorată obiectului său care vizează aflarea adevărului în justiție, criminalistica are strânse legături atât cu științele juridice, cât și cu cele ale naturii.

Astfel, criminalistica este strâns legată de *dreptul procesual penal*, conexiune materializată pe câmpul de luptă împotriva fenomenului infracțional, investigarea criminalistică servind realizarea scopului procesului penal prin descoperirea și punerea la dispoziție a probelor necesare aflării adevărului.

Normele de drept procesual penal reprezintă cadrul legal, limitele în interiorul cărora pot fi utilizate metodele și mijloacele de cercetare criminalistică.

Prin normele procesual penale sunt stabilite probele și mijloacele de probă criminalistică, aceasta reglementând, la rândul ei, regulile după care primele trebuie descoperite, studiate, fixate, ridicate, transportate și examinate, precum și modul în care ele trebuie administrate pentru a fi ulterior administrate.

Criminalistica este legată în același timp, și de *dreptul penal*, întrucât ea servește la clarificarea sau conturarea elementelor constitutive ale infracțiunilor, respectiv ale obiectului, subiectului, laturii obiective și a celei subiective.

Criminologia și criminalistica se completează reciproc, prima studiind starea și dinamica fenomenului infracțional, cauzele care îl generează propunând măsuri de prevenire corespunzătoare, în timp ce criminalistica se ocupă de infracțiuni concrete, le cunoaște în complexitatea lor, elaborând totodată măsuri specifice de prevenire.

Metode sau procedee din criminalistică sunt utilizate și în alte ramuri de drept, cum sunt: identificarea în baza desenului papilar sau amprente genetice (ADN) pentru stabilirea filiației în *dreptul familiei* sau analiza scrisului sau a semnăturii în scopul stabilirii existenței sau inexistenței unor raporturi juridice de *drept civil* sau *comercial*.

Prin natura obiectului său, criminalistica are strânse legături și cu alte științe judiciare, în special *medicina legală* în domeniul cercetării infracțiunilor contra persoanei, a cercetării urmelor biologice.

Legăturile *psihologiei judiciare* cu criminalistica se manifestă în special în domeniul tacticii ascultării persoanelor (martor, suspect sau inculpat, persoană vătămată), precum și a psihologiei altor activități de tactică criminalistică, cum sunt cercetarea locului faptei, percheziție, prezentarea pentru recunoaștere sau reconstituirea.

Cunoștințele din domeniul *psihiatriei judiciare* își au de asemenea aplicații în criminalistică, în special cele care vizează bolile care reduc sau anihilează capacitatea de rațiune și voință a omului, stabilindu-se în raport de acestea conduita pe care organul judiciar trebuie să o adopte cu ocazia desfășurării investigației criminalistice.

Elaborarea ipotezelor și verificarea lor presupune efectuarea de raționamente, bazate pe analiză și sinteză, abstractizare și generalizare, inducție și deducție, analogie, silogism și *principiile logice*.

Aceleași principii ale logicii juridice își găsesc aplicarea și cu ocazia descoperirii și studierii urmelor, demonstrând astfel și legătura dintre cele două științe.

După cum a rezultat din caracterul pluridisciplinar al criminalisticii, aceasta este, în același timp, strâns legată de unele *științe ale naturii* prin preluarea de metode și mijloace de cercetare fizică (fotografia, analiza microscopică, spectrală, fonică, atomică), din chimie (analiza suportului și a mijloacelor de fals, analiza diferitelor substanțe, medicamente, stupefianțe etc.) ori biologie (analiza secrețiilor sau a urmelor de natură organică, a solului ș.a.).

Concluzii:

Criminalistica este o știință de sine stătătoare, având obiect de cercetare, metode și mijloace științifice de investigare proprii.

Obiectul criminalisticii:

- elaborarea sau adoptarea metodelor și procedeele tehnico-științifice și tactice de descoperire, ridicare, fixare, examinare și interpretare a urmelor infracțiunii;
- elaborarea și ameliorarea metodologiilor de investigare a diferitelor genuri de infracțiuni ținând cont de practica judiciară specifică, precum și de regulile generale ale tehnicii și tacticii criminalisticii;
- descoperire și identificare a autorilor;
- elaborarea unor măsuri de prevenire a infracțiunilor.

Criminalistica se subdivide în trei ramuri:

- tehnica criminalistică;
- tactica criminalistică;
- metodologia (metodica) criminalistică.

Caracterele criminalisticii:

- caracterul judiciar;
- caracterul autonom;
- caracterul unitar;
- caracterul pluridisciplinar.

Întrebări de evaluare:

1. Definiți criminalistica. 1 punct.
2. Enumerați și detaliați ramurile criminalisticii. 2 puncte.
3. Enumerați principiile criminalisticii. 1 punct.
4. Care sunt metodele generale de cercetare și cele specifice altor domenii ale științei pe care le utilizează criminalistica? Dar cele proprii? 2 puncte
5. Prezentați caracterele criminalisticii. 2 puncte

Teste grilă.

1. Criminalistica este o știință:
 - a) juridică;
 - b) judiciară;
 - c) exactă.
2. Metodele și mijloacele necesare descoperirii, fixării, ridicării și interpretării urmelor sunt de domeniul:
 - a) tehnicii;
 - b) tacticii;
 - c) metodicii criminalistice.
3. Principiul aflării adevărului este:
 - a) un principiu cu caracter general;
 - b) constituie o regulă de bază, specifică criminalisticii;
 - c) specific activităților de tactică criminalistică.
4. Metoda de cercetare a falsurilor:
 - a) este o metodă de cercetare proprie criminalisticii;
 - b) este o metodă de cercetare specifică altor științe;
 - c) este o metodă de cercetare generală utilizată de criminalistică.
5. Criminalistica:
 - a) studiază starea și dinamica fenomenului infracțional, cauzele care îl generează;
 - b) se ocupă de infracțiuni concrete, elaborând măsuri specifice de prevenire;
 - c) nu este o știință de sine stătătoare.